

УДК: 377.36

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ДИЗАЙНЕРІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЧЧИНИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ)

Алексєєва С.В.
кандидат педагогічних наук

***Анотація.** У статті досліджено проблеми розвитку дизайнерської кар'єри у країнах Європи. Виявлено умови для успішного формування індивідуальної кар'єри у дизайнерській діяльності, що закладено системою дизайн-освіти та сформовано з урахуванням потреб ринку. Встановлено, що кар'єра в дизайні залежить від самостійно обраної програми кар'єрного розвитку майбутніх фахівців, що реалізується в умовах активної взаємодії з навколишнім професійним середовищем.*

***Ключові слова:** професійна кар'єра, особистісна кар'єрна перспектива, кар'єрне консультування, кар'єрна орієнтація, кар'єрне зростання.*

***Аннотация.** В статье исследованы проблемы развития дизайнерской карьеры в странах Европы. Выявлены условия для успешного формирования индивидуальной карьеры в дизайнерской деятельности, что заложено системой образования дизайна и сформировано с учетом потребностей рынка. Установлено, что карьера в дизайне зависит от самостоятельно избранной программы карьерного развития будущих специалистов, которое реализуется в условиях активного взаимодействия с окружающей профессиональной средой.*

***Ключевые слова:** профессиональная карьера, личностная карьерная перспектива, карьерное консультирование, карьерная ориентация, карьерный рост.*

***Annotation.** In the article the problems of development of designer career are investigational in the countries of Europe. Terms are deduced for the successful forming of individual career in designer activity, that it is stopped up by the system of formation of design and formed taking into account the necessities of market. It is set that a career in a design depends on the independently select program of quarry development of future specialists, that will be realized in the conditions of the active co-operating with a professional environment.*

***Keywords:** professional career, personality quarry prospect, quarry advising, quarry orientation, career advancement.*

Актуальність проблеми. Провідна роль дизайну у розвитку постіндустріального суспільства визнана розвиненими державами світу, що зокрема, підкреслюється рішеннями Європейського Економічного Співтовариства. Ще у березні 1994 року ЄЕС закликала європейські країни до активної підтримки дизайну у всіх сферах промислового виробництва, економіки, культури і освіти.

Інтеграційні та економічні процеси в Україні створюють передумови впровадження нових підходів у підготовку майбутніх дизайнерів відповідно до вимог європейського освітнього простору, що має чітку орієнтацію на мобільність і кар'єрну компетентність фахівців. Суспільству потрібні дизайнери, які не тільки досконало володіють ґрунтовними знаннями

високотехнологічного виробництва, а й здатні до кар'єрного розвитку та професійного вдосконалення. Професійна підготовка фахівців з дизайну спрямована на реалізацію низки завдань, серед яких важливе місце посідають творча реалізація майбутнього дизайнера, його професійне самовизначення, позитивна кар'єрна орієнтація, розвиток кар'єрних домагань. Професійну кар'єру, в сучасному суспільстві, вважають критерієм успішного професійного самоствердження особистості в професії. Саме в процесі реалізації професійної кар'єри відбувається досягнення вершин професіоналізму, становлення особистості фахівця як професіонала.

Мета статті і завдання полягають у досконалому вивченні модель дизайнерської кар'єри в зарубіжних країнах, що свідомо закладається узгодженістю вимог професійного та педагогічного середовища підготовки майбутніх дизайнерів до цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Науковці вважають, що професійну кар'єру як траєкторію свого руху створює сама особистість і важливо підготувати майбутніх фахівців до її успішної реалізації, навчити об'єктивності самооцінки індивідуальних навичок, ділових якостей, правильності визначення цілей кар'єри. Зокрема, проблему професійної кар'єри досліджували М. Міропольська, Р. Калениченко, Ф. Арсланов,; формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри висвітлено в працях А. Борисюка, А. Крицкого, Д. Закатнова, Я. Чернишева.

Виклад основного матеріалу. Аналіз розвитку професійної кар'єри на основі біографій відомих дизайнерів Центральної Європи, зокрема, британських дизайнерів Доменіко Дольче, Франко Москіно, французького дизайнера Філіпа Старка, німецького модельєра і фотографа Карла Отто Лагерфельда свідчить, що дизайнерська кар'єра в країнах Центральної Європи розпочинається з отримання освіти.

Найбільш відомими та престижними навчальними закладами дизайн-освіти в країнах Європи є The School of Art and Design Berlin, The Berlin

Weissensee School of Art, Köln International School of Design в Німеччині, Parsons Paris, Ecole de la Chambre Syndicale de la Couture Parisienne, ESMOD, The Institut Francais de la Mode – у Франції, університет University of the Arts London, Central St. Martins College of Art & Design, London College of Communication – у Великій Британії. Зокрема, випускниками Parsons Paris є всесвітньо визнані дизайнери та засновники домів мод: Крістіан Діор, Крістіан Лакруа, Ів Сен Лоран, Коко Шанель, Юбер де Жіванши, а випускниками університету University of the Arts London – Джон Гальяно, Сер Пол Сміт, Вівьен Вествуд, Стелла МакКартні, Александр МакКуїн.

Рівень розвиненості інфраструктури дизайнерського простору та особливості дизайнерського бізнесу в країнах Європи відбивають специфіку професійної підготовки у кожній дизайнерській школі, але загальною є філософії дизайн-освіти, що полягає у професійному навчанні через практику. Отже, в дизайнерських навчальних закладах професійну підготовку майбутніх фахівців здійснюють визнані майстри своєї справи дизайнери-практики. Навчання майбутніх дизайнерів побудовано таким чином, що студенти практично допомагають дизайнерам-викладачам створювати дизайнерські об'єкти. Завдяки такій практиці по закінченню навчання майбутні дизайнери мають значне власне дизайн-портфоліо професійних доробок, що є основою майбутньої професійної кар'єри фахівця.

Крім того, в країнах Центральної Європи, дизайнерські навчальні заклади тісно співпрацюють з підприємствами. Зокрема, найпрестижніша Лондонська дизайн-школа Central St. Martins College of Art & Design співпрацює з такими підприємствами як GlaxoSmithKline, Unilever, Tetley, а відомий університет London College of Communication працевлаштує випускників до дизайн-підприємств Bloomberg, BBC, Paul Smith.

Тісна співпраця навчальних закладів з підприємствами визначає основні напрями професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Наприклад, школа Central St. Martins College of Art & Design готує фахівців з п'яти

напрямів: School of Art (теорія мистецтва та дизайну, образотворче мистецтво, професійне фотомистецтво), School of Fashion and Textiles (сфера моди, коштовностей, арт-критика, комунікації та кураторства); School of Communication, Product and Spatial Design (графічний дизайн, індустріальний дизайн, комунікаційний дизайн); Byam Shaw School of Art (програми пов'язані з образотворчим мистецтвом); Drama Centre (сфера акторського мистецтва та перформансу). Університет London College of Communication готує фахівців в області дизайну фотографії, реклами, sound arts, видавничої справи, кінематографу, анімації та медіа.

Дизайн-освіта у Великій Британії перебуває під безпосереднім контролем держави та регулюється централізованим чином. Цій країні вдалося досягти того, що кількість людей, що навчають у дизайнерських навчальних закладах обмежується визначеними цифрами і відповідає потребам галузі у молодих фахівцях відповідного профілю. У сучасній дизайнерській освіті найбільша кількість студентів готується з напряму індастріал-дизайн, друге місце – дизайн середовища, третє – графічний дизайн. Цей показник залишається у Великобританії досить стабільним протягом багатьох років, але реформаторські акти у дизайн-освіті відбуваються систематично.

Щодо дизайнерської професійної кар'єри у Великобританії, то слід зазначити, що її розвиток можливий тільки для постійних працівників підприємства. На кожному підприємстві у Великобританії існує певна кількість працівників, які є висококваліфікованими, а решта працівників – тимчасові. У Великобританії на підприємствах не створюються програми для підготовки та розвитку кадрів, але існує система публічних шкіл – "бінарна" система, – що функціонує з метою надання послуг з розвитку та управління професійною кар'єрою. Працевлаштування майбутніх дизайнерів у Великобританії, у більшості випадків, займаються викладачі-дизайнери, які є власниками дизайнерських студій і запрошують молодих фахівців на роботу, оскільки знають їх творчі можливості. У Великій Британії розвиток

професійної кар'єри дизайнерів носить індивідуальний характер. Тому, дизайнери-випускники активно приймають участь у міжнародних виставках та створюють віртуальні виставки власної творчості. Зокрема, молоді дизайнери обов'язково приймають участь у Міжнародному фестивалі дизайну Design Festival, Міжнародній виставці дизайну – 100% Design, Міжнародній виставці ексклюзивного інтер'єрного дизайну – Decorex International, виставці молодих дизайнерів, ювелірів, художників, скульпторів з усього світу – Art Georgia, виставці дизайну меблів – Confession of design. Завдяки популяризації власної творчості при створенні дизайнерських об'єктів уможливується кар'єрне зростання дизайнерів.

У сучасній Німеччині структура дизайн-освіти схожа за британською та є подібність щодо державного регулювання процесів її організації. Школи дизайну в Німеччині мають широку мережу працевлаштування випускників, допомагають з пошуком роботи, завдяки зв'язкам з локальною професійною спільнотою, що підтримують дану дизайн школу.

Дизайн-освіта Німеччині втілюється в життя шляхом отримання знань через практичну діяльність та заохочення до творчості. Але, різні програми мають різні акценти. Деякі з них більше орієнтовані на розвиток практичних навичок, інші більш концептуальні. Зокрема, навчання у школах дизайну, що спрямовується на професійну підготовку корпоративних дизайнерів надаються інженерні та промислові знання у сфері дизайну. При підготовці дизайнерів з консультаційної роботи є свої особливості.

Важливою ознакою дизайнерської підготовки у Німеччині є активна тісна співпраця з бізнесом. Загалом ринок праці в Німеччині обслуговується системою інститутів, починаючи з центрів професійної інформації та закінчуючи біржами праці. Німеччина відзначається налагодженою системою центрів професійної інформації, де надаються консультації щодо кар'єрної послідовності заняття професійних позицій, формування кар'єрних стратегій, допомоги у плануванні професійної кар'єри. Під час таких консультацій з розвитку професійної кар'єри у галузі дизайну проводяться біографічні

дослідження кар'єри відомих дизайнерів, аналізуються біографічні стратегії формування кар'єри, пропонуються методики управління і технології корегування індивідуальної кар'єри, обираються принципи побудови особистісної кар'єрної перспективи. У процесі кар'єрного консультування проводяться біографічні дослідження, що спрямовані на пошук можливостей розвитку індивідуальної дизайнерської кар'єри на основі ілюстративної ролі творчості успішних дизайнерів і які сприяють посиленню інтересу до способів планування власного кар'єрного зростання. Під час консультацій обов'язковим елементом є узагальнення біографічних даних, що уможливорює складання певної системи побудови кар'єри, яка використовується для моделювання власної кар'єри відповідно до умов її реалізації у професійній діяльності. Особливу увагу, при консультуванні, надають проблемі проходження умовних “ліфтів” у дизайнерській кар'єрі, що сприяють нагромадженню кар'єрного досвіду у професійній діяльності та пов'язані з процесом самореалізації у дизайні. Консультанти виявляють збіги або розбіжності організаційних умов, у яких фахівець має намір реалізовувати дизайнерську кар'єру. Під контролем консультантів знаходиться і кар'єрні стратегії майбутніх дизайнерів, які у разі мінливості цілей корегуються. Основне призначення консультацій такого типу є формування у майбутнього дизайнера концептуального підходу до розвитку власної кар'єри на основі аналізу індивідуальних можливості відповідно до наявних якостей. Для формування готовності майбутніх фахівців до розвитку дизайнерської кар'єри у європейських країнах використовують метод біографічного проектування кар'єри.

Індивідуальний розвиток професійної дизайнерської кар'єри презентується і у Франції. З цією метою у ЗМІ та на телебаченні популяризуються моделі успішної професійної кар'єризації відомих дизайнерів. Так, дизайн-освіта Франції має свій центр педагогічної документації, у якому працюють інформатори, документалісти, продюсери, видавці, фахівці з мистецтвознавства, що пропонують майбутнім дизайнерам

різноманітні інформаційні послуги. Звернувшись до центра, можна отримати консультацію щодо доступу використання баз даних бібліографій, архівів музеїв, каталогів, інформаційних бібліотек, відео-матеріалів з розробки будь якого дизайнерського продукту тощо. Важливою функцією центру педагогічної документації дизайн-освіті є інформаційне забезпечення мистецької складової професійної підготовки.

Франція має центри педагогічної документації різних рівнів. Ідеться про Національний центр педагогічної документації в Парижі (CNDP), регіональні центри педагогічної документації (CRDP), центри педагогічної документації в департаментах (CDDP), центри документації та інформації (CDI) в кожному навчальному закладі. Кожен центр має постійно обновлювані бібліотечний фонд та фонд навчальних аудіовізуальних засобів. Між центрами ведеться інтенсивний обмін інформацією, що уможливорює створення національної мережі центрів педагогічної документації. Центри педагогічної документації співпрацюють з службою науково-популярних фільмів. У цьому напрямі активно використовується телебачення. Спеціально розроблені серії мистецьких телепрограм, що уможливають вивчення теоретичних дисциплін з архітектури, дизайну, живопису, театру, кіно, цирку, фотографії тощо. Освітні можливості французького телебачення активно використовуються у популяризації розвитку дизайнерської кар'єри висвітлюючи можливості партнерства та співпраці з роботодавцями в галузі дизайну. З цією метою створена Дирекція стратегічних дій (DAS), яка здійснює заходи з активізації співробітництва освітніх каналі з європейськими телеканалами інших країн.

Працевлаштуванням у Франції займається Національне агентство зайнятості, що має розгалужену мережу державних агентств (бюро найму). Таке агентство виконує посередницькі послуги з працевлаштування усім вікових груп населення, але лише в небагатьох державних агентствах є спеціалізовані відділи і фахівці з роботи з молоддю.

Французька методика підготовки фахівців з дизайну визначається такими школами дизайну як Ecole de la Chambre Syndicale de la Couture Parisienne, ESMOD, LISAA, The Institut Francais de la Mode, Parsons Paris. Ці навчальні заклади практикують відкриті навчальні плани освітнього процесу і тісно співпрацюють з мережею підприємств. Зокрема, LISAA – інститут прикладних мистецтв Франції є партнером відомої компанія DreamWorks з виробництва фільмів, мультфільмів та відеоігор. Студенти інституту виконують реальні проекти на цьому підприємстві. Крім того, LISAA входить до міжнародної асоціації CUMULUS, що об'єднує університети та школи у сфері мистецтва, дизайну та медіа. Така міжнародна асоціація організовує галузеві професійні проекти, що уможливорює можливості реального і швидкого кар'єрного розвитку майбутніх дизайнерів.

Висновки. Таким чином, дослідження проблеми розвитку дизайнерської кар'єри у країнах Європи уможливають визначення наступних особливостей. *По-перше*, в країнах Центральної Європи кар'єра дизайнерів виступає продуктом, кількісні та якісні професійні характеристики якого задаються системою освіти. Модель дизайнерської кар'єри, свідомо закладається узгодженістю вимог соціально-професійного середовища з власними можливостями майбутнього фахівця. Механізмами такого узгодження є глибокий самоаналіз та самооцінка дизайнерами майбутніх можливостей реалізації зростаючого професіоналізму. *По-друге*, сприятливі умови для успішного формування індивідуальної кар'єри у дизайнерській діяльності закладено у системі дизайн-освіти, що сформована з урахуванням потреб ринку. *По-третьє*, в європейських країнах, відносно самостійний і розгорнутий у часі розвиток кар'єри у дизайнерській діяльності, орієнтований на активність особистості, свободу вибору напряму професійного зростання з урахуванням, передусім, її власних інтересів та можливостей. Майбутній фахівець здобувши відповідну професійну підготовку гарантовано отримає в майбутньому бажане робоче місце. *Четверте*, розвиток кар'єри в дизайнерській діяльності залежить від

самостійної реалізації обраної програми кар'єрного розвитку майбутніх фахівців, що відбувається в умовах активної взаємодії з навколишнім професійним середовищем. *П'яте*, в країнах Центральної Європи існує функціональна система заходів (зокрема, консультування, бінари, центри), що спрямована на підтримку розвитку професійної кар'єри, розв'язання проблем самостійного кар'єрного просування майбутнього дизайнера у професійному середовищі. *Шосте*, успішності розвитку професійної кар'єри дизайнерів у країнах Центральної Європи сприяє міжнародна співпраця та мобільність випускників. Міжнародна співпраця уможливує забезпечення ефективного механізму формування кар'єрного ресурсу майбутніх дизайнерів. Мобільність дизайнерів на європейському просторі забезпечує конкурентоспроможну складову фахівців на ринку дизайну, що визначається можливостями професійного зростання, планування професійного життя та кар'єрної перспективи.

Література:

1. Алексеева С. Основні підходи до визначення професійної придатності особистості в умовах сучасної професійної освіти. Науковий вісник Ін-ту проф.-техн. освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. пр. Київ : Пед. думка, 2013. Вип. 4. С. 60–65.
2. Алексеева С. В. Сучасні методики визначення професійної придатності майбутніх фахівців / С. В. Алексеева // Неперерв. проф. освіта: теорія і практика. – 2012. – № 1/2. – С. 62–67.
3. Алексеева С. В. Психолого-педагогічні чинники формування професійної придатності майбутнього фахівця в умовах сучасної освіти. *Проблеми сучасної педагогічної освіти*. Серія: Педагогіка і психологія: зб. статей. 2012. Вип. 36. Ч. 1. С. 30–34.
4. Алексеева С. В. Наукові теорії розвитку професійної кар'єри в сучасних концепціях професійної педагогіки. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. праць. Київ – Вінниця: Планер, 2014. Вип. 38. С. 100–103.
5. Алексеева С. В. Тренінгові технології розвитку професійної кар'єри у процесі підготовки фахівців з дизайну. *Професійно-технічна освіта*. № 3 (68). 2015. С. 22–25.
6. Алексеева С. В. Формування готовності майбутніх фахівців до реалізації професійної кар'єри. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2012. Вип. 16, кн. 2. С. 3–12. https://lib.iitta.gov.ua/4728/1/2_2012.pdf#page=3
7. Міропольська М. А. Професійна орієнтація як основа формування та побудови професійної кар'єри / М. А. Міропольська // Бюл. Ін-ту підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – 2004. – № 2. – С. 17–19.
8. Чернышев Я.А. Понятие "профессиональная карьера": сущностно-содержательная характеристика / Я.А.Чернышев // Мир психологии. – 2007. – № 4. – С. 257 – 267.

References:

1. Aliksieieva S. Osnovni pidkhody do vyznachennia profesiinoi prydatnosti osobystosti v umovakh suchasnoi profesiinoi osvity. Naukovyi visnyk In-tu prof.-tekh. osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedahohika: zb. nauk. pr. Kyiv : Ped. dumka, 2013. Vyp. 4. S. 60–65.
2. Aliksieieva S. V. Suchasni metodyky vyznachennia profesiinoi prydatnosti maibutnikh fakhivtsiv / S. V. Aliksieieva // Nepererv. prof. osvita: teoriia i praktyka. – 2012. – № 1/2. – S. 62–67.
3. Aliksieieva S. V. Psykholoho-pedahohichni chynnyky formuvannia profesiinoi prydatnosti maibutnoho fakhivtsia v umovakh suchasnoi osvity. Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Serii: Pedahohika i psykholohiia: zb. statei. 2012. Vyp. 36. Ch. 1. S. 30–34.
4. Aliksieieva S. V. Naukovi teorii rozvytku profesiinoi kariery v suchasnykh kontseptsiiakh profesiinoi pedahohiky. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy : zb. nauk. prats. Kyiv – Vinnytsia: Planer, 2014. Vyp. 38. S. 100–103.
5. Aliksieieva S. V. Treninhovi tekhnolohii rozvytku profesiinoi kariery u protsesi pidhotovky fakhivtsiv z dyzainu. Profesiino-tekhnichna osvita. № 3 (68). 2015. S. 22–25.
6. Aliksieieva S. V. Formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv do realizatsii profesiinoi kariery. Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats. Kamianets-Podilskyi: Zvoleiko D.H., 2012. Vyp. 16, kn. 2. S. 3–12. https://lib.iitta.gov.ua/4728/1/2_2012.pdf#page=3
7. Miropolska M. A. Profesiina oriantatsiia yak osnova formuvannia ta pobudovy profesiinoi kariery / M. A. Miropolska // Biul. In-tu pidhotov. kadriv derzh. sluzhby zainiatsosti Ukrainy. – 2004. – № 2. – S. 17–19.
8. Chernyshev Ya.A. Poniatye "professyonalnaia karera": sushchnostno-soderzhatelnaia kharakterystyka / Ya.A.Chernyshev // Myr psykholohyy. – 2007. – № 4. – S. 257 – 267.